

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»**  
**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**  
**кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки**  
**СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА**  
**кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності**  
**КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи**  
**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**  
**кафедра соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності**



**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ**  
**ОСОБИСТОСТІ В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ**  
**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,**  
**ПРИСВЯЧЕНОЇ 300-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ**  
**ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ**

**21 ЖОВТНЯ 2022 РОКУ**

**ХАРКІВ – 2022**

УДК 37.015.31:316.42  
ББК 74.60  
С91

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди  
(протокол № 11 від 16 .11.2022 р.).*

Редакційна колегія: Васильєва М.П. – доктор педагогічних наук, професор;  
Романова І.А. – доктор педагогічних наук, доцент;  
Шеплякова І.О. – кандидат педагогічних наук;  
Штанько М.О. – ст. лаборант кафедри.

Автори опублікованих матеріалів відповідають за підбір, точність і достовірність наведених фактів, правильне цитування джерел, власних імен та інших відомостей. Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів.

*Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 300-річчю з дня народження Григорія Савича Сковороди, 21.10.2022 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 225 с.*

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2022.  
© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2022.

<b>Міхесва О.Ю.</b> ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	127
<b>Неїжпапа Л.С.</b> ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	129
<b>Новицька А.О.</b> ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	131
<b>Нохріна І.С., Лях Т.Л.</b> СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	137
<b>Оксенич А.В., Костіна В.В.</b> РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	139
<b>Осіпова О.О., Шимко І.М.</b> СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	142
<b>Павлишинець А.М.</b> ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	145
<b>Пихова П.Б.</b> НАПРЯМИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ПРОФІЛАКТИКИ КОМП'ЮТЕРНОЇ АДІКЦІЇ ПІДЛІТКІВ.....	148
<b>Поліщук В.А.</b> ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З БІЖЕНЦЯМИ І ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ.....	150
<b>Полякова К.М.</b> ПРОФІЛАКТИКА НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	153
<b>Сайко Н.О.</b> АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	157
<b>Сапіга С.В.</b> РОЛЬ СКАУТСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ В АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ПІДЛІТКІВ ІЗ ЧИСЛА ВПО.....	159

### Список використаних джерел:

1. Гончаров В. В. Жорстока поведінка в підлітковому середовищі. Соціальний педагог. 2009. № 11. С. 59–61
2. Ельконін Д. Б. Дитяча психологія. Київ : Акад., 2007. 384 с
3. Профілактика деструктивної поведінки підлітків. Навчально-методичний посібник. / Т. Журавель та ін. ; ред.: Т. Журавель, Ю. Удовенко. Київ : Вид-во ФО-П Буря О.Д, 2022. 144 с.
4. Сайт Міністерства освіти і науки України розділ «Безпека дітей в Інтернеті»<https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-pravditini/bezpeka-ditej-v-interneti>
5. Соціальна педагогіка. 5-те вид. перероб. та доп. Підручник. / ред. А. Й. Капська. Київ : Центр учб. літ., 2011. 488 с.
6. Черевач О. М. Адміністративно-правова характеристика насильства в сім'ї / Право і суспільство. № 6. 2011. С. 147–151.

**Оксенич А.В.**

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня  
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

**Костіна В.В.**

доктор педагогічних наук, доцент,  
професор кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки  
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

## РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Майбутнє нашого суспільства залежить від того, наскільки якісно будуть підготовлені підлітки до «дорослого життя» та чи будуть відповідальними особистостями з твердими та творчими життєвими настановами на активну життєдіяльність і використання власного творчого потенціалу для розвитку себе і суспільства в цілому.

Аналіз статистичних досліджень сайту Теофіпольського районного методичного кабінету стосовно питань виявлення підлітками асоціальної чи девіантної поведінки дозволяє стверджувати, що за останні дванадцять років у майже у тридцять разів зросла кількість «дітей вулиць», а за вчинення злочинів щорічно засуджується майже вісімнадцять тисяч неповнолітніх. Загрозливим явищем стає насильство щодо неповнолітніх. Дві третини дітей і підлітків відчують на собі прояви насильства. За останні десять років збільшилася кількість алкоголіків і наркоманів серед молоді. [4]. Поширення цих загрозливих тенденцій може призвести до соціально-економічних, психолого-педагогічних і медико-біологічних ризиків нашого суспільства, що вимагає негайного вирішення цього питання та здійснення цілеспрямованої соціально-виховної діяльності, що забезпечить розвиток соціальності підлітків.

Як засвідчив аналіз психолого-педагогічної літератури, підлітковий вік – це особливий період у становленні особистості, з яким пов'язується, з одного боку, завершення формування фізичного образу «Я» (статеве дозрівання), а з іншого боку – початок формування «Я-концепції», що засвідчує вступ у дорослого життя. Як зазначають дослідники, перший з них пов'язаний з внутрішніми гормональними і фізіологічними змінами, які призводять до змін тілесних, а також емоційно-почуттєвих, що зумовлюють нестійкість (найчастіше несподівану для самого підлітка), спонтанність його переживань і вчинків, тоді як другий – перехід у світ дорослих – видається набагато складнішим, бо пов'язаний з розвитком у підлітків критичного ставлення до світу та спричиняє зміни настановлень і мотивів поведінки, формування нової системи ціннісних орієнтацій[6]. Отже, підлітковий вік є критичним періодом розвитку особистості, який обумовлює його виняткову складність і суперечливість, що проявляється не тільки у фізичному і психосексуальному розвитку, але й в інтелектуальному та у соціальному.

Поняття «соціальність» розглядають поряд з індивідуальністю «як комплексну характеристику соціального суб'єкта (людина, група, країна та ін.), що виявляється через індивідуальне позитивно-творче ставлення до соціального буття й забезпечує реалізацію індивідуальності суб'єкта в умовах від сімейного, етнічного, регіонального, громадянського тощо до глобального соціуму; система соціальних (сімейних, національних тощо) ціннісних орієнтацій, якостей і поведінки соціального суб'єкта, спрямована на зміцнення спільності, консолідованості, доцентрових спрямувань соціуму; мета й інтегрований результат соціального виховання, зумовлюється рівнем культури певного соціуму та соціокультурним розвитком соціального суб'єкта» [1, с.98-99].

Серед важливих новоутворень підліткового віку, що відносять до розвитку соціальності є: самоутвердження; формування почуття дорослості та потреби у спілкуванні з однолітками; інтенсифікація контактів; формування нового світогляду. Розвиток соціальності підлітків дуже важливий для формування особистості, що характеризується активним засвоєнням соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей, необхідних для успішної життєдіяльності в суспільстві. Але, на жаль, дуже мала частина підлітків розуміє і усвідомлює важливість цього, бо їхня увага зосереджена на тому, що «навколишній світ рухається навколо них», тому, в більшості випадків вони втрачають зв'язок з дорослими і шукають підтримки в колі однолітків, що не завжди сприяє розвитку їхньої соціальності та успішній соціалізації.

Аналіз нормативного забезпечення з питань розвитку соціальності дозволив визначити, що Асамблеєю Ради Європи розроблено рекомендації «Про неформальну освіту» (2000), в якій зазначається, що неформальна освіта є важливою частиною неперервного навчання для адаптації у постійно змінюваному середовищі через реалізацію короткотермінових програм, коротких курсів, майстер-класів та семінарів тощо [7].

Узагальнення наукової літератури з питань розвитку соціальності в умовах неформальної освіти засвідчило, що в різних неформальних клубах в атмосфері гри, радості, підтримки з боку оточення молодій людині легше знайти і проявити себе, прийняти соціальні норми і правила співжиття[2]. Дослідники доводять, що основним завданням соціально-виховної роботи в клубах є створення умов для засвоєння дітьми і підлітками зразків цивілізованого співжиття, навичок спілкування в групі, особистісного росту кожного члена клубу. Як зазначає Н. Павлик, «саме молодь є сенситивною щодо цілей та засобі неформальної освіти у контексті пошуку та визначення стратегічних життєвих цілей, а також тактичних схем їх досягнення, потреб гармонійного включення в діяльність різних соціальних інституцій, підвищення соціального статусу шляхом реалізації індивідуальних, особистісних програм життєдіяльності [3]. На думку Ю. Rogoznoi «лідерський потенціал особистості» це здатність до творчості у поєднанні із прагненням до самовдосконалення і саморозвитку, що впливає на перетворення середовища [5]. Дослідниця зазначає, що можливість розвинути у підлітків цей потенціал буде краще через неформальну освіту.

Спираючись на ідеї дослідників, нами розроблено курс для підлітків, завдяки якому у них розвиваються відповідальність, стресостійкість, самоорганізованість, адекватна самооцінка, навички ефективної взаємодії з навколишнім світом, швидкість мислення та реагування на обставини, розуміння себе як особистості і розвитку її потенціалу, пізнання свого ментального, емоційного, соціального інтелекту та вміння його розвивати, знаходити творчу мету власного життя. Вважаємо, що саме ці особистісні характеристики, якості та навички допоможуть підліткам успішно соціалізуватися, розкрити власні здібності і стати гідними особистостями, тим самим впливаючи на наше суспільство і сприяти його розвитку.

### **Список використаних джерел:**

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. І.Д. Звереві. Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. 536 с.
2. Козубовська І.В., козубовський М.Р. Роль неформальної освіти в соціальній адаптації дітей і молоді. *Norwegian Journal of development of the international Science* No 53/2021. 2021. № 53. С.35-38. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-neformalnoyi-osviti-v-sotsialniy-adaptatsiyi-ditey-i-molodi/viewer> (дата звернення:20.09.2022).
3. Павлик Н.П. Теорія і практика організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів. Монографія 09.09.2019 URL: <http://eprints.zu.edu.ua/29815/1/%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%9D%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf> (дата звернення:20.09.2022).
4. Про статистику проявів девіантної поведінки серед учнівської молоді. Сайт Теофіпольського районного методичного кабінету . URL:

[https://teofipolrmk.at.ua/publ/rpmpk/praktichnim\\_psikhologam/pro\\_statistiku\\_projav\\_iv\\_deviantnoji\\_povedinki\\_sered\\_uchnivskojji\\_molodi/19-1-0-17](https://teofipolrmk.at.ua/publ/rpmpk/praktichnim_psikhologam/pro_statistiku_projav_iv_deviantnoji_povedinki_sered_uchnivskojji_molodi/19-1-0-17) (дата звернення: 20.09.2022).

5. Рогозна Ю. Неформальна освіта як інструмент підвищення лідерського потенціалу учнів ПТНЗ. ISSN Online:2312-5829.Освітологічний дискурс,2018,№ 1-2(20-21)([https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/23725/1/T\\_Zhuravel\\_Y\\_Rogozna\\_PLP\\_SP\\_SR\\_IL.pdf](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/23725/1/T_Zhuravel_Y_Rogozna_PLP_SP_SR_IL.pdf)) (дата звернення: 24.09.2022).

6. Шайгородський Ю. Криза підліткового віку як процес переоцінки цінностей. *Соціальна психологія*. 2009. № 6 (38). С. 148–153. [https://lib.iitta.gov.ua/731393/1/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B0%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BB\\_%D0%B2%D1%96%D0%BA%D1%83%20%D1%8F%D0%BA%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BE%D1%86\\_%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%B9.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/731393/1/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B0%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BB_%D0%B2%D1%96%D0%BA%D1%83%20%D1%8F%D0%BA%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BE%D1%86_%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%B9.pdf) (дата звернення: 24.09.2022).

7. Formal, non-formal and informal learning. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/lang-migrants/formal-non-formal-and-informal-learning> (дата звернення: 20.09.2022).

**Осіпова О.О.**

здобувачка психолого-педагогічного факультету  
Криворізького державного педагогічного університету

**Шимко І.М.**

кандидат педагогічних наук, доцент,  
завідувач кафедри соціальної роботи  
Криворізького державного педагогічного університету

## **СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

**Анотація:** в статті розкрито поняття «соціалізації», «євроінтеграції», зазначені соціально-психологічні особливості молоді, об'єкти та суб'єкти соціалізації, питання щодо євроінтеграції соціальної політики України, нормативно-правова база.

**Ключові слова:** соціалізація молоді, євроінтеграція, політика, молодіжна політика, соціальна політика, інновації.

**Актуальність дослідження:** актуальність вивчення теми «соціалізація молоді в умовах євроінтеграції України» полягає в тому, що в даний час, коли в нашій країні проходять численні зміни у всіх соціальних інститутах, суспільних відносинах, розгляд особливостей соціалізації молоді в Україні стає особливо запитуваною та нагальною дослідницькою проблемою, що приваблює увагу науковців, соціологів, соціальних працівників та практичних працівників різного рівня.